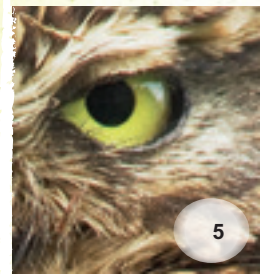
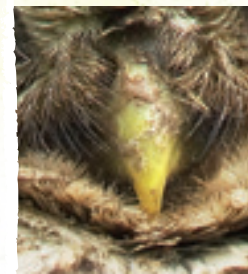
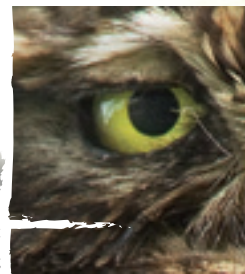

hoofdstuk 1

Een eerste kennismaking

In de verte zie je een rond kopje met twee grote gele ogen op het dak van een oud schuurtje zitten, lekker uit de wind en in het zonnetje. Grote kans dat het een steenuil is. Bij uilen denk je al snel aan de vogel die je in het holst van de nacht “oehoe.. hoe.. oe.. hoe.. hoe..” hoort roepen, of aan de spookachtige verschijning die in het licht van de koplampen voorbij de auto scheert. De meeste uilen zie je bijna nooit echt goed, zelfs niet met een verrekijker. Hoe anders is dat met de steenuil! Je moet natuurlijk weten waar ze voorkomen en een beetje geluk hebben, maar het is zeker niet moeilijk er eentje te ontmoeten...

Buitenzitter

Steenuilen houden overdag graag de boel een beetje in de gaten, vooral in de ochtend- en avondschemering. Vanaf hun favoriete zitplek nemen ze - half doezelend, half wakker - de omgeving in zich op. Bij dreigend gevaar, bijvoorbeeld een wandelaar die net iets te opvallend zijn verrekijker op ze richt, maken ze zich pijlsnel uit de voeten. Terug naar de donkere zolder of een boom verderop.

De steenuil is een klein, bruin uiltje met witte vlekken. Hij is niet veel groter dan een merel, maar lijkt dat wel omdat hij rond en een beetje dik is. Echt zwaar is hij niet: mannetjes wegen tussen de 150 en 240 gram en vrouwtjes tussen de 170 en 270 gram. En met zijn felgele priemogen, kromme snavel en lange poten met stevige klauwen is hij helemaal klaar om muizen en ander 'ongedierte' te vangen.

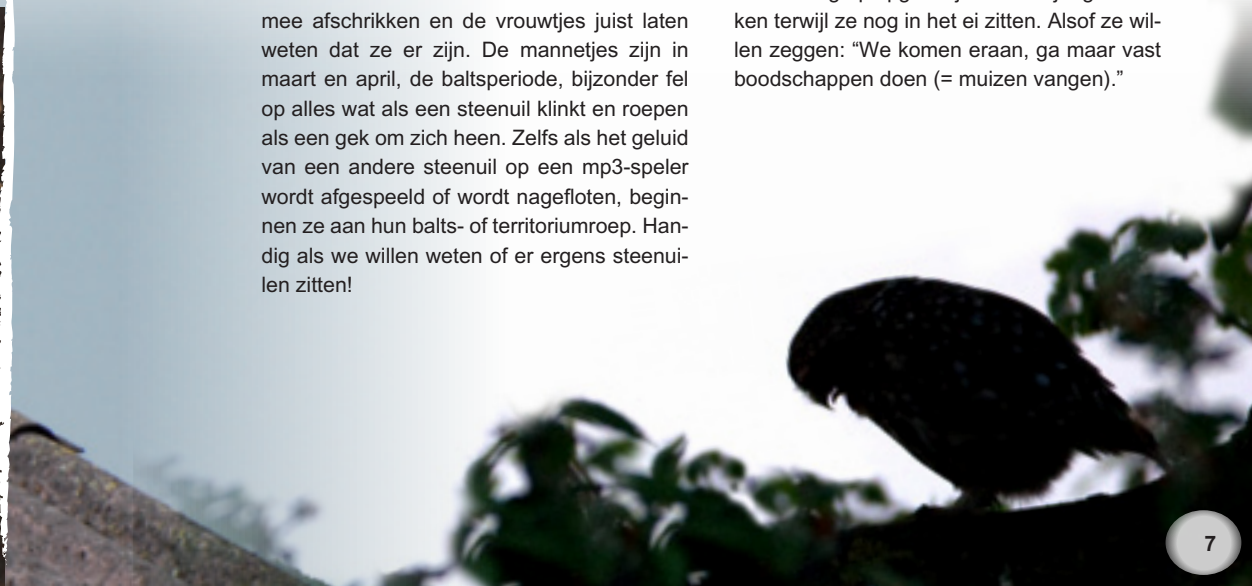
Hoe oud ze worden

Helaas sterven de meeste jonge steenuilen voordat ze een jaar oud zijn. Maar als ze de eerste winter overleefd hebben, kunnen ze met gemak zeven jaar of meer worden. Sommige worden zelfs heel oud, tot wel vijftien jaar. Dan zijn het wel echt opa's en oma's geworden!

Praatgraag

Voor al in het voorjaar, maar ook in andere tijden van het jaar, 'kletsen' ze wat af. Steenuilen communiceren graag met elkaar en gebruiken daarvoor wel meer dan twintig verschillende geluiden. Je kent misschien wel het geluid dat we de balts- of territoriumroep noemen? Het klinkt ongeveer als "ghooooek". Hiermee laten mannetjes weten dat ze er zijn. Concurrerende buurmannen willen ze hiermee afschrikken en de vrouwtjes juist laten weten dat ze er zijn. De mannetjes zijn in maart en april, de baltsperiode, bijzonder fel op alles wat als een steenuil klinkt en roepen als een gek om zich heen. Zelfs als het geluid van een andere steenuil op een mp3-speler wordt afgespeeld of wordt nagefloten, beginnen ze aan hun balts- of territoriumroep. Handig als we willen weten of er ergens steenuilen zitten!

Als er gevaar dreigt, klinkt een schel "kiew" of "kiau". Dit klinkt een beetje als een miauwende kat en daarom noemen ze de steenuilen in sommige streken van ons land ook wel de 'katuil'. Heel opvallend is ook de bedelroep die het vrouwtje en de jongen laten horen als ze honger hebben: "Schiie". Het signaal voor pa om op muizenjacht te gaan! Bijzonder zijn ook de hoge piepgeluidjes die de jongen maken terwijl ze nog in het ei zitten. Alsof ze willen zeggen: "We komen eraan, ga maar vast boodschappen doen (= muizen vangen)."

Hoeveel en waar

In Nederland komen tussen de 6.500 en 8.000 broedpaartjes voor. Dit lijkt veel, maar is een stuk minder dan in de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw. Toen waren er misschien wel twee keer zoveel steenuilen! Hoe dat komt? De belangrijkste reden is dat het favoriete leefgebied van de steenuil in de afgelopen zestig jaar kleiner en slechter is geworden. Steenuilen houden van een afwisselend landschap. Ze hebben het liefst stukken grond met veel appelbomen, knotwilgen, schuurtjes en rommelige hoekjes, of muizenrijke graslandjes. Als ze er maar een nest kunnen bouwen en schuilgelegenheid vinden. En natuurlijk moet er genoeg eten te vinden zijn!

Doordat mensen de steden uitbreiden en steeds meer wegen aanleggen, wordt er steeds meer van het lievelingslandschap van de steenuil afgesnoept. Ook heeft de moderne landbouw grote, rechte stukken weiland nodig. Boeren willen zo weinig mogelijk obstakels als houtwallen, bomen en ruige struiken langs de rand, waar steenuilen juist dol op zijn. In de weilanden komen bijna geen muizen meer voor. En eigenlijk zijn we te netjes geworden. Een boerenerf moet er opgeruimd en aangeharkt uitzien, dus geen scheefzakkende schuurtjes, rommelhoekjes, koeienmest... Maar waar moet de steenuil dan leven?

Gelukkig zijn er ook plekken overgebleven waar het voor steenuilen nog wel prettig wonen is. De beste steenuilenplekjes vind je op de zandgronden in het oosten en zuiden van het land. In Overijssel, Gelderland, Brabant en Limburg, maar ook in Zeeuws-Vlaanderen. En ook langs de grote rivieren zie je steenuilen. Op het kaartje zie je waar ze allemaal voorkomen.

Niet alleen in Nederland

Steenuilen komen natuurlijk niet alleen in ons land voor. Ze wonen in heel Europa en over de Middellandse Zee in Noord-Afrika. En zelfs in grote delen van Azië komen ze voor, tot helemaal in China! Eigenlijk houden steenuilen van warmte en de zon. Het is dan ook niet vreemd dat ze in Zuid-Europese landen, zoals Spanje, Portugal en Griekenland, het meeste voorkomen. Bovendien hebben de mensen daar wat minder last van opruiwwoede...

Wist je trouwens dat de wetenschappelijke naam van de steenuil 'Athene noctua' is en dat deze verwijst naar Pallas Athena, de oude Griekse godin van de wijsheid? Op 2.500 jaar oude Griekse munten (de drachme) stond op de ene kant een steenuil en op de andere een afbeelding van de godin Athena. En wat zien we op de huidige Griekse 1 euromunt? Juist, een steenuil!

De rest van de familie

Alle steenuilen behoren tot dezelfde soort, *Athene noctua*, maar verschillen per gebied wel iets van elkaar. In het zuiden zijn ze wat kleiner en lichter en de steenuilen in het noorden zijn juist wat donkerder en een beetje groter. We noemen zulke verschillen 'ondersoorten'. De steenuil telt acht ondersoorten. Die in ons land heet officieel '*Athene noctua vidalii*' en die in China bijvoorbeeld '*Athene noctua bactriana*'.

Niet alleen steenuilen horen tot het geslacht *Athene*. Sommige vogels zijn een beetje familie van elkaar en horen ook tot dit geslacht. De steenuil heeft zelfs zes familieleden. De bekendste is de konijnuil (*Athene cunicularia*). Deze uil komt voor in Amerika en leeft daar op de prairies waar vroeger indianen op bizonen jaagden. Een ander heel bijzonder familielid is de bossteenuil (*Athene blewitti*), waarvan mensen meer dan honderd jaar dachten dat hij uitgestorven was. Maar in 1997 werd hij opnieuw ontdekt in een klein gebied in India en is dus erg zeldzaam!

Jonge konijnuiltjes bij de ingang van hun hol. Bij gevaar vluchten ze vlug onder de grond.

hoofdstuk 2

Van ei tot jonge steenuil

De lente is voor steenuilen de belangrijkste tijd van het jaar. Dan moeten ze namelijk jonge uiltjes op de wereld zetten. Dit noemen we met een mooi woord de 'voortplanting'. Net als veel andere diersoorten krijgen steenuilen ieder jaar één of meer kinderen. Zelfs heel oude steenuilen, die zelf allang opa en oma zijn, krijgen nog elk jaar jonkies!

Verse Eieren

Steenuilen hebben één nest per jaar. Al aan het einde van de winter begint het bij steenuilen te kriebelen. Mannetje en vrouwtje steenuil wonen het hele jaar bij elkaar, maar zoeken elkaar vanaf februari nog vaker op. Ze kruipen bijvoorbeeld gezellig samen in de holte waar ze hun nest willen maken. De mannetjes laten dan in het donker ook vaak hun baltsroep horen, waarmee ze aan andere steenuilen laten weten: "Hier woon ik samen met mijn vrouw, dit is onze plek, blijf uit de buurt!" Voor mannetjes die nog geen vrouwtje hebben is dat roepen ook belangrijk. Zo hopen ze een vrouwtje te lokken en samen jongen te krijgen.

Het eerste ei

In april leggen de meeste steenuilen hun eieren. Gemiddeld wordt het eerste ei tussen 15 en 20 april gelegd, maar heel soms al eind maart. En soms zijn ze wat langzamer en legt het vrouwtje haar eerste ei pas begin mei. Steenuilenmoeders leggen niet al hun eieren op dezelfde dag, maar nemen steeds een dag ertussen. Dus legt ze bijvoorbeeld het eerste ei op 17 april, het tweede op 19 april, het derde op 21 en het laatste op 23 april.

Meestal leggen steenuilen vier eieren, maar er komen ook nesten met drie of vijf eieren voor. Heel soms zijn er nesten met maar één

of twee eieren, of juist met wel zes eieren. En extreem bijzonder is een nest met zelfs zeven eieren, dat komt maar heel weinig voor.

Je moet je voorstellen dat het voor een steenuilenmoeder best lastig is om zeven eieren goed warm te houden tijdens het broeden. Dan zijn vier stuks toch veel handiger?

Pingpongbal

Een steenuilei is veel kleiner en minder puntig dan het bekende ei van een kip. Kijk maar naar het verschil op de foto. Het ei van de steenuil is ongeveer 3,5 centimeter lang en bijna 3 centimeter breed. Het lijkt zelfs een beetje rond, net een pingpongbal! Het ei is helemaal wit, maar tijdens het broeden wordt het wel vaak een beetje vuil. Soms zit het onder de vlooiënpoep en lijkt het ei zelfs bruin. Een steenuilei weegt ongeveer 15 of 16 gram als het net is gelegd. Net voordat het uitkomt, weegt het nog ongeveer 12 gram.

Broeden is een eitje

Het broeden is bij steenuilen de taak van de moeder. Ze begint hier pas mee als alle eieren zijn gelegd. Dit betekent dat de als eerste gelegde eieren enkele dagen koud en alleen in het nest liggen. Dit is niet erg, want pas als de eieren verwarmd worden beginnen de kuikentjes te groeien. Tijdens het broeden draait moederuil de eieren regelmatig om. Op haar buik krijgt ze een kale plek, waar de veertjes uitvallen en je haar-huid kunt zien. Dit noemen we de broedvlek. Kijk maar op de foto. Hierdoor kan ze met haar lichaamswarmte de eieren extra goed verwarmen!

Steenuilen broeden ongeveer 26 dagen, dus bijna vier weken. Dit is langer dan bijvoorbeeld een koolmees, die ongeveer twee weken broedt. Maar véél korter dan de zes weken die een struisvogel op de eieren moet zitten! Het broeden is best een saaie tijd. Moet je je voorstellen dat je als moederuil bijna de hele dag een beetje op je eieren moet zitten en alleen af en toe even je vleugels strekt door gauw buiten de nestholte te poepen. Wel logisch dus dat ze in deze periode veel slaapt.

Hoewel vaderuil niet broedt, heeft hij wel een andere belangrijke rol: voor het eten zorgen. Hij komt regelmatig een lekker hapje brengen, zodat zijn vrouwtje al haar aandacht kan geven aan het broeden en niet zelf op zoek hoeft naar eten.

Eitje tikken

Ongeveer een maand nadat het eerste ei is gelegd, komen de eieren uit. Dit is vaak in de tweede helft van mei. Ongeveer een dag voordat de eieren uitkomen, gebeurt er iets bijzonders. De jongen kun je dan al horen piepen terwijl ze nog in de eieren zitten. Moederuil 'praat' terug door een soort klokkende geluidjes te maken. Voor vaderuil zijn de piepende eieren het teken dat hij hard aan het werk moet. Hij moet eten gaan halen. Rond het uitkomen van de eieren kun je dan ook vaak een voorraadje lekkere muizen in het nest vinden.

Dan komt het moment dat de jongen uit de eieren komen. Het is nog een heel werk om zo'n stevige eischaal van binnenuit kapot te maken. De jonge uiltjes hebben hiervoor een handig gereedschap: hun eitand. Dit is een soort hamertje op hun snavelpunt, waarmee ze de eischaal kunnen opentikken. Als de eischaal in twee stukken is gebroken, helpt moederuil door de schaal te verwijderen. De eischaalresten met scherpe randjes legt moeder snel zo ver mogelijk van haar jongen vandaan, zodat ze zich niet kunnen bezeren. En vaak eet ze de overige eischaalresten vlug op.

Net geboren

De eieren komen meestal allemaal binnen een dag uit, zodat alle jongen ongeveer even oud zijn. Een steenuiltje dat net uit het ei kruipt, weegt ongeveer 10 of 11 gram en heeft zijn oogjes nog dicht. In het eerste uur zijn ze nog een beetje nat, maar al snel drogen de kleine uiltjes op en hebben ze een dun jasje aan van korte, witte donsveertjes. Dit is niet genoeg om warm te blijven, dus kruipen ze lekker warm onder de buik van hun moeder. En als zij even het nest verlaat, kruipen de jongen dicht tegen elkaar aan om warm te blijven.

dag 0

dag 0 tot 5

dag 5 tot 9

Nu begint een periode dat de jongen razend snel groeien en veranderen! Kijk maar op de foto's. Na een week zijn de uiltjes niet meer spierwit maar hebben ze een grijs donspakje. Als ze zes dagen oud zijn, spugen ze hun eerste braakbal uit. Vier dagen later gaan de ogen open en wegen ze al ruim 80 gram: acht keer zoveel als bij hun geboorte!

Viespeuken en rommelkonten

Wanneer de uiltjes twee weken oud zijn, gaat het bruine verenkleed groeien en worden de vleugels snel groter. Op deze leeftijd lopen ze al stukjes door het nest, op zoek naar restjes eten. En denk maar niet dat ze hun kamer opruimen... Overal liggen etensresten, hun braakballen slingeren gewoon over de grond en poepen doen ze het liefst tegen de muur. Het nest is een echt stinkhol!

dag 12 tot 14

dag 14 tot 21

Uitvliegen

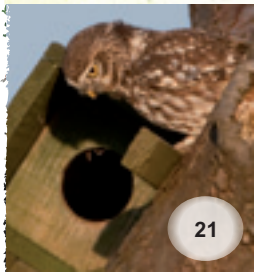
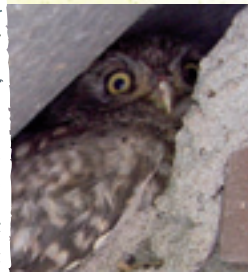
Als ze een dag of twintig oud zijn hebben de jongen al een mooi verenkleed en lijken ze al veel meer op echte uilen. Ze zijn nu zelfs al zo groot dat ze een hele muis in één keer naar binnen kunnen werken. De jongen gaan ook steeds vaker met hun vleugels wapperen. Dit zijn de eerste oefeningen om later te kunnen vliegen. Op de leeftijd van 30 tot 35 dagen zijn de uiltjes klaar om het nest te verlaten. Ze wegen dan al zo'n 145 gram.

hoofdstuk 3

Leefgebied

Zijn naam geeft al een beetje aan waar de steenuil het liefst broedt. In Zuid-Europa broedt hij in steenhopen en in rotsen en kliffen. Maar omdat we die in Nederland veel minder hebben, maakt de steenuil bij ons vooral gebruik van holtes in gebouwen en grote (fruit)bomen. Favoriet zijn de ruimtes onder de daken van oude schuurtjes en stallen. Tussen de dakbedekking (dakpannen of golfplaten) en het dakbeschot vinden ze dan een mooie en vaak grote ruimte voor een nestplek.

Vroeger al broedden onze steenuilen graag in holtes in bomen. En nog steeds zijn vooral knotwilgen en oude fruitbomen populair, omdat hiervan wel eens takken afbreken en er zo gaten ontstaan waarin steenuilen kunnen broeden. Al zijn de gaten in vooral fruitbomen wel eens wat krap en hebben de jongen dus weinig ruimte. Als ze dan wat ouder worden, zitten ze vaak zowat op elkaar en gebeurt het wel eens dat ze op elkaar poepen. Niet echt fris dus!

En soms kiezen steenuilen voor wel heel bijzondere plekjes. Dan broeden ze bijvoorbeeld in een konijnenhol, een horizontale plastic buis, tussen stro- en hooibalen op de zolder van een boerenschuur of tussen opgestapelde houtblokken of stenen. En wat denk je van een nest gewoon tussen de rommel op zolder? (Zo zie je maar, het is niet altijd erg als je de rommel niet opruimt!)

Het eisenpakket

Steenuilen zijn niet zomaar tevreden met een holte voor hun nest. We noemden al dat het er donker en droog moet zijn. Ook mag de bodem niet glad of schuin zijn, want dan rollen de eieren weg. Wat los materiaal op de bodem of een ondiep kuiltje is dus belangrijk. Als de bodem zacht is, krabt moederuil soms zelf een kuiltje. Heel hoog hoeft de holte trouwens niet te zijn: ongeveer 10 centimeter is al voldoende, maar ze hebben het wel liever wat groter.

Om de holte binnen te komen, hebben steenuilen genoeg aan een ronde opening van ongeveer 6,5 centimeter doorsnede om doorheen te kruipen. Vaak kun je zo'n ingang makkelijk herkennen, doordat de onderkant van de opening wat afgesleten en viezig is. Dit komt doordat de uilen er steeds met hun scherpe klauwen en vettige buik overheen kruipen. Soms zit het nest vlak achter de ingang, maar ook gebeurt het dat de steenuilen wel een meter of meer moeten kruipen om bij hun nestplek te komen.

Huizenjacht

Steenuilen zijn wel een beetje luie vogels. Ze hebben geen zin om net als een merel of koolmees dagenlang een nest te bouwen van takjes, stukjes mos en bladeren. Ze gaan gewoon op zoek naar een bestaande plek met een nauwe opening en daarachter een wat grotere, donkere holte om hun eieren in te leggen. Slim geregeld toch? Maar hoe makkelijk dit ook klinkt, het is soms best lastig om een holte te vinden die aan alle wensen voldoet.

En dan zijn er ook nog eens meer vogelsoorten op zoek naar een holte om in te broeden, zoals holenduiven en kauwen. Echte concurrenten dus van de steenuil, want wie pikt als eerste zo'n holte in? (Soms moet de steenuil hiervoor zelfs met die andere vogels vechten!) Maar als hij eenmaal een geschikte nestplek heeft gevonden, gebruikt hij deze vaak jaren achter elkaar.

Lekkere hapjes

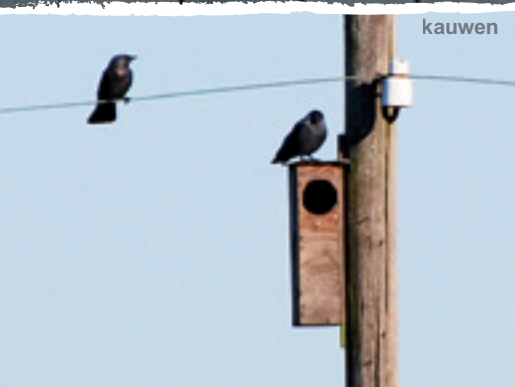
Natuurlijk moet een steenuil ergens leven waar het veilig is en waar hij kan broeden. Ook moet hij er genoeg voedsel kunnen vinden. Omdat hij in de loop van het jaar verschillende dingen eet (zie hoofdstuk 4), houdt hij van plekken waar veel afwisseling is. Het liefst woont de steenuil daarom op boerenerven, vlakbij kleine weilandjes en in rijtjes bomen. Bij boerderijen leven bijvoorbeeld vaak dieren die gevoerd worden, zoals schapen, paarden en koeien. Bij het voeren valt er wel

eens wat op de grond, waar muizen op afkomen. En dat betekent natuurlijk weer lekkere hapjes voor de steenuil!

Ook de moestuin, een grasveldje, de mesthoop, rommelige hoekjes en andere plekken op het erf zijn interessant voor de steenuil. Iedere plek heeft zijn eigen dieren en daar profiteert hij volop van. In het grasveld vangt hij bijvoorbeeld wormen, bij rommelige hoekjes muizen en bij de mesthoop larven van zweefvliegen.

holenduif

kauwen

De steenuil heeft een hekel aan gebieden die er hetzelfde uitzien, zoals een heideveld of grote akkers met graan, aardappelen of maïs en andere gebieden waar maar één plantensoort groeit. Hij vangt zijn voedsel vooral op de grond, maar als de planten hoog zijn is dit wel erg lastig. Bovendien is er niet veel afwisseling in bijvoorbeeld een aardappelveld, waardoor er ook niet veel beesten zitten die de steenuil kan eten.

Het steenuilenparadijs

Fruitboomgaarden met hoge stammen zijn ideaal voor de steenuil. In de holtes in de bomen kan hij broeden en vanuit de nestplek of op een tak kan hij mooi in de gaten houden of er lekkere beestjes op de grond lopen of kruipen. Ook weilanden zijn fijn, want hier kan hij naar insecten, muizen en wormen zoeken. Maar de steenuil kijkt het liefst vanaf een paaltje rond of hij lekkere hapjes ziet, dus een groot weiland zonder paaltjes langs de rand kan hij niet gebruiken. Ook mag het gras niet te hoog zijn, want dan kan hij niets vangen.

Verboden gebied

Steenuilen blijven het hele jaar in de buurt van hun nest. Ze trekken dus niet in de winter naar het zonnige zuiden, zoals zwaluwen dat doen. In het voorjaar verdedigt de steenuilman zijn gebied tegen andere mannen door hard te roepen. Andere mannetjes blijven hierdoor op afstand (en vrouwtjes komen kijken of er een leuke vent woont.) Het gebied dat de steenuil verdedigt, noemen we zijn 'territorium' en is ongeveer twaalf hectares groot. Net zo groot als zeventien voetbalvelden! Het mannetje kent zijn gebied op zijn duimpje en weet precies waar hij het beste voedsel kan vinden. Wel zo handig in de broedtijd, als hij voortdurend voedsel naar zijn vrouwtje en jongen moet

brengen. Hij broedt dan ook het liefst op een plek waar hij gemakkelijk en zo snel mogelijk verschillende soorten beesten kan vangen. In de winter zwerft de steenuil 's nachts wat meer rond in de omgeving. Maar in het vroege voorjaar zit hij vaak vlak bij zijn nestholte in het zonnetje. En wordt het te druk (lees: gevaarlijk)? Dan verstopt hij zich snel in zijn holte.

Help!

Tegenwoordig broedt naar schatting tussen de 10 en 25 procent van alle steenuilen in ons land in speciale nestkasten, die mensen voor ze ophangen. Dit is nodig omdat er steeds meer oude schuurtjes worden afgebroken en erven te netjes zijn. Ook de grote fruitbomen verdwijnen, omdat het makkelijker is om appels te plukken in een laagstamboomgaard: je hebt dan geen ladder meer nodig.

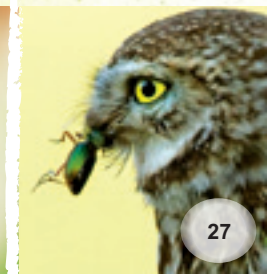
Gelukkig willen mensen helpen door nestkasten op te hangen. Deze kasten zijn ongeveer 25 centimeter hoog, minstens 60 centimeter lang en hebben vlak na elkaar twee openingen die iets verspringen. Het is belangrijk een goede plek voor de nestkasten te vinden, want als de jongen het nest verlaten kunnen ze nog niet goed vliegen en dus gemakkelijk gepakt worden door vijanden. Een stapel hout onder het nest kan dan een veilige schuilplaats bieden. De nestkast moet ook altijd op grote afstand van de weg hangen. Steenuilen zoeken hun voedsel anders in het korte gras van wegbermen en als ze de weg oversteken is er een kans dat ze aangereden worden...

hoofdstuk 4

Voedsel

Jonge steenuilen hoeven niet bang te zijn dat ze spruitjes of spinazie voorgezet krijgen, want steenuilen zijn echte vleeseters. Hun maaltijd bestaat uit alles wat er op het erf rondscharrelt. Van muizen tot kikkers en regenwormen en van nachtvinders tot rattenstaartlarven en meikevers... Kippen zijn te groot, maar een jonge merel, spreeuw of mus laten ze niet vliegen als ze de kans krijgen. Als het om vlees gaat zijn het dus echte alleseters.

Beleef de Lente

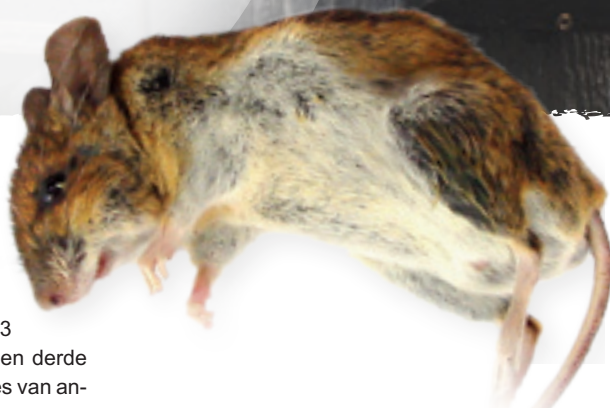
Via Beleef de Lente kan iedereen op het internet met behulp van speciale camera's de nestkast van een steenuilenpaar in de gaten houden. Al vijf jaar volgen tientallen kijkers samen met ons hoe de steenuilen van 's morgens vroeg tot 's avonds laat en natuurlijk in de nacht heen en weer vliegen om eten het nest in te brengen. Zo kunnen we zien hoeveel prooien de oudervogels hun jongen voeren. Ook weten we nu vrij goed waarmee zij de maag van de hongerige nestjongen vullen, waardoor ze die de eerste maand groeien als kool.

Op vrijdag geen muis

Muizen staan gemiddeld 6 keer per week op het menu. Daarnaast krijgen jonge steenuilen elke dag 12 rupsen en larven, iets meer dan 3 regenwormen, bijna 3 meikevers, een derde deel van een kikker en nog wat restjes van andere beesten. Bij elkaar gemiddeld 24 prooien per dag. Er zijn natuurlijk dagen waarop ze meer krijgen en dagen dat het minder is, bijvoorbeeld als het slecht weer is en de ouders niet goed kunnen jagen. En natuurlijk ziet hun bordje er niet iedere dag hetzelfde uit. In mei liggen er vaak en veel meikevers op, maar in de loop van juni raken deze beestjes op. En regent het? Dan voeren de ouders meer regenwormen aan dan wanneer het droog weer

is en deze diep in de grond weggekropen zijn. Grappig is dat regenwormen ook naar boven komen als het gazon lang gesproeid wordt. Zo staan ze dus soms ook op droge dagen op het menu!

Muizen vangen lukt zeker niet altijd, dus komen er ook muisloze dagen voor. En soms zijn er juist zoveel muizen dat de jonge steenuilen ze niet eens op kunnen en vormt zich een voorraadje in het nesthol. Op zo'n dode muis komen al snel vliegen af, die er hun eitjes in leggen. Bij warm weer duurt het maar twaalf uur voordat er uit zo'n ei een larve kruipt, die zich vervolgens op het rottende muizenvlees stort. Jammer van het muizenhapje? Niet heus, want larven vormen smakelijke tussendoortjes voor de jonge steenuilen. Een soort voedzame kroketjes uit de muur. In de natuur gaat niets verloren!

Ieder zijn deel

Al die prooien moeten door de ouders gevangen worden, ook als het hard waait en regent. Als ze vier jongen hebben kun je zelf uitrekenen hoe vaak ze daarvoor af en aan moeten vliegen. Juist, bijna 100 keer per dag! Dit is niet mis. Ze doen het dan wel met zijn tweeën, maar ze hebben het werk niet echt eerlijk verdeeld. Als de jongen net geboren zijn, doet het mannetje flink zijn best. Maar na een week of twee, drie laat hij het er een beetje bij zitten en is het vooral het vrouwtje dat ervoor zorgt dat er voldoende te eten is voor haar kroost. Niet eerlijk? Vergeet dan niet dat de steenuilman in april en mei al bijna een maand in zijn eentje voor het eten heeft gezorgd, terwijl zijn vrouwtje met haar luie kont op de eieren zat. In 2011 bijvoorbeeld heeft het mannetje van Beleef de Lente in totaal 473 lekkere hapjes naar zijn lief gebracht. Dan mag hij toch daarna wel een beetje uitrusten?

rosse woelmuis

roodborstje

merel

spitsmuis

muis onbekend

roodborstje

woelrat

Hoe steenuilen jagen

Pijl en boog gebruiken ze niet, maar verder kennen steenuilen een hoop manieren om een prooi te vangen. Zittend vanaf een paaltje, lopend over de grond, maar natuurlijk ook vliegend en zelfs biddend in de lucht, als een torenvalk. Muizen vangen ze het beste door vanaf een niet al te hoge zitpost rustig te wachten tot de beestjes langs komen scharrelen. Voor regenwormen moeten ze natuurlijk op de grond zijn, net als voor loopkevers en rattenstaartlarven. Meikevers kunnen steenuilen juist heel goed vliegend vangen. Ze worden aangetrokken door het licht van een buitenlamp en zijn dan makkelijk uit de lucht te plukken. En ook 'hengelen' steenuilen soms nestjongen van andere kleine vogels met hun poot uit het nest.

Topdrukke

Als er weinig grote prooien zoals muizen zijn, moeten steenuilen extra veel kleine prooien vangen. Want de jonge steenuilen blijven bedelen tot hun magen gevuld zijn. En dat zijn ze niet gauw... Eén muis is misschien wel net zoveel als 25 rupsen. Dus in plaats van 100 prooien brengen ze dan op een dag soms wel het dubbele of nóg meer binnen. De nacht van 23 op 24 mei 2008 hoort absoluut thuis in het Guinness Book of Records. Tussen tien uur 's avonds en zes uur 's morgens zagen we via de webcam van Beleef de Lente hoe het vrouwtje maar liefst 220 keer een prooi binnen bracht. Bijna elke twee minuten een nieuwe en dat acht uur achter elkaar, met tussen drie en vier uur zelfs 47! Geen wonder dat ze op het laatst van vermoeidheid bijna niet meer de nestkast in kon komen.

Rattenstaartlarven

Wel eens van rattenstaartlarven gehoord? Vast niet, maar elke boer kent ze. Het zijn de larven van de blinde bij, een soort zweefvlieg die doodstil in de lucht kan hangen. De larven leven in sterk vervuild water, bijvoorbeeld in de mestput onderin een koeienstal. Dat ze daar niet stikken door een gebrek aan frisse lucht komt doordat ze een lange ademhalingsbuis hebben die boven de mest uitsteekt. Hiermee kunnen ze verse zuurstof binnenhalen. Die buis lijkt op de staart van een rat, vandaar hun naam. Als de larven oud genoeg zijn, kruipen ze uit de mest op zoek naar een droog plekje om zich te verpoppen tot zweefvlieg. Dit doen ze met honderden tegelijk, bij voorkeur op een zwoele dag in juni, als er onweer in de lucht hangt. Ze vormen dan een soort optocht naar het droge. Als de steenuilen dat in de gaten krijgen is het feest. De rattenstaartjes komen als op een lopende band voorbij kruipen, dus kleine moeite om ze op te pikken! Een mooi voorbeeld hoe steenuilen alert zijn op elke mogelijkheid een prooi te vangen.

Meikevers

Op de zandgronden in het oosten en zuiden van het land komt hij de laatste tien jaar weer in grote aantallen voor: de meikever. Het is één van de grootste insecten die in ons land voorkomen. De larven van de meikever worden engerlingen genoemd. Zij leven drie jaar in

de grond, waar ze leven van plantenwortels. Soms tot verdriet van huisbewoners, omdat de larven een gazon of siertuin hierdoor volledig kunnen ruïneren. In het vierde jaar kruipen de volwassen meikevers soms met duizenden tegelijk uit de grond. En je snapt het vast al: let the party begin! Meikevers zijn enorm gezond voor jonge steenuilen, want ze zitten bomvol eiwitten die voor opgroeiende jongen erg belangrijk zijn. Soms krijgen ze er op een avond zoveel van dat ze er hun buik van vol hebben. Ze doen dan hun snavel lekker niet meer open als één van de ouders met nummer 32 of meer aan komt zetten. Net zolang tot er een weer een sappig regenwormpje wordt geserveerd...

Muizen

We schreven het al, zes keer per week staat er muis op het menu. Maar niet zomaar elke muis, want spitsmuizen vinden ze niet lekker genoeg. Bosmuizen, huismuizen en veldmuizen juist wel, daar vechten ze zelfs om. In het begin zijn die natuurlijk nog te groot om in één keer naar binnen te werken. Hun moeder scheurt er daarom kleine stukjes af, die ze voert aan ieder jong dat zijn snavel opendoet. Als ze ongeveer drie weken oud zijn, kennen ze het kunstje wel en schrokken ze de hele muis naar binnen. Heel grappig om te zien hoe ze hiermee worstelen. Want de kop gaat heel makkelijk als eerste en het lijf glijdt er bijna als vanzelf achteraan, maar dan de staart die vreselijk in de weg zit... Het lijkt soms zelfs alsof ze erin stikken, maar het gaat altijd goed. Echte doorzetters zijn het!

Braakballen

Bepaalde delen van een prooi verteren niet zo goed. Denk aan de schedelbotjes van een muis of de dekschildjes van een kever. Eén keer per dag spuugt de steenuil die uit in de vorm van een braakbal. Deze braakballen zijn langwerpig rond van vorm, zo'n 3 centimeter lang en bruin/grijs van kleur. Vaak zitten er vrolijke groene en blauwe stukjes in: de resten van de dekschildjes van verschillende soorten kevers. Je vindt ze op plekken waar steenuilen veel zitten, zoals onder een nokbalk op een donker zoldertje.

